

льної відповідальності, професійної позиції в реалізації цілей і завдань, стилю управління та заохочення, максимально ефективного використання досягнень інших залізниць, з якими встановлюються й підтримуються тісні зв'язки, духовних інтересів і потреб; повага до людини, її статусу (творчого, статусного, особистісного, можливість професійного зростання), швидка адаптація до змін зовнішнього середовища, ціннісна єдність та співпраця.

Література

1. Большая советская энциклопедия. – М. : Большая Советская Энциклопедия. – 1997. – Т. 23. – 567 с.
2. Основы менеджмента : учеб. пособ. для вузов / [О.А. Зайцева, А.А. Радугин, К.А. Радугин, Н.И. Рогачева] – М. : Центр, 1998. – 432 с.
3. Афанасьев В.Г. О системном подходе в социальном познании / В.Г. Афанасьев // Вопросы философии. – 1973. – № 6. – С. 99–100.
4. Философский словарь / [под ред. И.Т. Фролова]. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1981. – 445 с.
5. Кузнецова А.Г. Развитие методологии системного подхода в отечественной педагогике : монография / А.Г. Кузнецова. – Хабаровск : Изд-во ХК ИППК ПК, 2001. – 152 с.
6. Коваль Т.І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 // Т.І. Коваль ; АПН України ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – К., 2008. – 572 с.
7. Теория управления: социально-технологический подход : энциклопедический словарь / [под ред. В.Н. Иванова, В.И. Патрушева]. – М. : Муниципальный мир, 2004. – 672 с.
8. Решетніченко А.В. Теорія управління соціальним розвитком : українсько-англійський глосарій / А.В. Решетніченко, С.М. Серьогін. – Д. : ДРІДУ НАУДУ, 2005. – 144 с.
9. Доманский В. Международный опыт реформирования железных дорог на пути их приватизации и развития рыночных отношений / В. Доманский // Залізничний транспорт України. – 2008. – № 5.
10. Атаманчук Г.В. Управление – фактор развития (размышления об управленческой деятельности) / Г.В. Атаманчук. – М. : Экономика, 2002. – 567 с.
11. Компанієць В.В. Система якості управління (менеджменту) на залізничному транспорті: концептуальні підходи та методика оцінки “людської складової” / В.В. Компанієць // Залізничний транспорт України. – 2009. – № 3. – С. 42–47.
12. Кенинг К. Управление в сфере государственной администрации: критика концепций, критерии и предпосылки политики / К. Кенинг // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 2. – С. 34–40.
13. Хачатурян Х. Переорієнтація державного управління України на потреби громадян: нова європейська модель / Х. Хачатурян // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / редкол.: С.М. Серьогін (гол. ред.) та ін. – Д. : ДРІДУ НАУДУ, 2006. – Вип. 2. – 296 с.

УДК 35.08

ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ (НА ПРИКЛАДІ БЮРО З МИТНИХ ПИТАНЬ ТА ОХОРОНИ КОРДОНІВ США)

Таранова С.В.

головний спеціаліст відділу міжнародних зв'язків
Академія митної служби України

Annotation

In the article foreign experience of staff relations at the governmental authorities (by the example of the U.S. Customs and Border Protection) is considered. Characteristic, official duties, pre-employment requirements and benefits of public position – the U.S. Customs and Border Protection officer are given.

Анотація

У статті розглянуто зарубіжний досвід роботи з персоналом в органах державної

влади (на прикладі Бюро з митних питань та охорони кордонів США). Наведено характеристику посади, посадові обов'язки, вимоги до кандидатів на посаду та правові гарантії соціального захисту державного службовця – офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США.

Ключові слова

Органи державної влади, робота з персоналом, посадові обов'язки, посада, державний службовець.

I. Вступ

Сучасна система державного управління в нашій країні залишається недостатньо ефективною і тому потребує реформування. Одним із напрямів її реформування є підвищення ефективності, професіоналізму та компетентності її кадрового забезпечення. Аналіз передового досвіду держав світу в системах державного управління та роботи з персоналом в органах державної влади дає можливість запровадження його кращих результатів в Україні. На сьогодні за оцінками Всесвітньої митної організації, Бюро з митних питань та охорони кордонів США – Митна служба США – є одним із найбільш розвинутих і професійних секторів структури державного управління в США. Причому посада офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США має найкращу репутацію, найвищий авторитет серед посад федеральних правоохоронних органів США. Саме тому вважаємо доцільним проведення аналізу досвіду роботи з персоналом митної служби США з метою дослідження можливостей його впровадження в Україні.

Вивченням проблем кадрового забезпечення органів державної влади та правового й соціального захисту державних службовців займалися такі українські вчені, як С.Д. Дубенко, Н.Р. Нижник, О.Ю. Оболенський, В.М. Олуйко, С.М. Серьогін, А.С. Сіцинський, зокрема працівників митних органів – І.М. Коросташова, Ю.Д. Кунєв, Н.А. Липовська, А.В. Мазур, А.П. Павлов, І.В. Тулянцева, Є.С. Черноног, С.П. Шапошнік, В.І. Щербіна [1–5]. Але на сьогодні, в умовах глобалізації соціальних, економічних процесів та тяжіння до стандартизації діяльності в системах державного управління актуалізується питання вивчення та впровадження позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняну практику. Одним із визнаних осередків прогресивної організації системи державного управління є США, зокрема, це стосується органів влади, які забезпечують питання національної безпеки. У цьому контексті посадові обов'язки, вимоги до кандидатів на посаду та правові гарантії соціального захисту офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США є недостатньо вивченими, саме це й актуалізує проблематику нашого дослідження.

II. Постановка завдання

Метою статті є аналіз можливостей імплементації досвіду роботи з персоналом в органах державної влади США, зокрема, Бюро з митних питань та охорони кордонів США.

III. Результати

Після терористичних актів 11 вересня 2001 р. відбулась реорганізація інфраструктури Митної служби США: разом із Міністерством сільського господарства США та де-

якими іншими департаментами було утворено Бюро з митних питань та охорони кордонів США (*Bureau of Customs and Border Protection (CBP)*). Сьогодні, перебуваючи у складі Департаменту національної безпеки США, воно є однією з найбільших та комплексних агенцій, основними завданнями якої є запобігання тероризму та проникненню в США терористичної зброї, регулювання і спрощення міжнародної торгівлі, стягування митних платежів, захист торговельного законодавства й економічних інтересів США.

Штат Бюро з митних питань та охорони кордонів США становить понад 56 тис. працівників, серед яких більше 20 тис. офіцерів, 18 тис. агентів прикордонного патруля, близько 1000 пілотів, понад 2200 спеціалістів із сільського господарства та багато інших спеціалістів, а також технічний та обслуговуючий персонал.

Розглянемо детальніше характеристики найчисленнішої посади – офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США, яка має найкращу репутацію у федеральних правоохоронних органах США.

Офіцер Бюро з митних питань та охорони кордонів США, на відміну від аналогічної посади в Державній митній службі України, вважається офіцером федеральних правоохоронних органів й уповноважений виконувати свої обов'язки відповідно до законодавства США та правових норм Департаменту національної безпеки США.

Згідно із класифікацією посад державних службовців США, при прийнятті на роботу офіцеру Бюро з митних питань та охорони кордонів США присвоюється п'ятий або шостий ранг залежно від загального стажу роботи з окладом у розмірі понад 31 або 38 тис. дол. США на рік, відповідно (станом 01.01.2009 р.). Можливим є просування по службі до одинадцятого рангу (56 тис. дол. США на рік). На жаль, посадові оклади в Україні набагато нижчі.

Охарактеризуємо посадові обов'язки офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США.

Первинний обов'язок офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США (далі – офіцер) – це визначення та запобігання проникненню в США терористів, терористичної і зброї масового знищення.

Офіцери виконують свої обов'язки більше, ніж у 300 портах в'їзду, розміщених в аеропортах, морських портах і сухопутних пунктах пропуску на всій території США, включаючи кордони з Канадою та Мексикою. Ці порти в'їзду є передовою лінією захисту проти терористичного втручання й кримінальної діяльності, такої як торгівля наркотиками, відмивання грошей, нелегальний в'їзд, незаконне ввезення зброї, контрабанда забороненими товарами та порушен-

ня законодавства США. Не кожен зможе виконувати цю роботу. Офіцери здійснюють свою антитерористичну та антиконтрабандну діяльність спільно з ФБР та іншими правоохоронними агенціями, що часом передбачає короткотермінові закордонні відрядження.

Посадові обов'язки офіцера включають:

- відігравання ключової ролі в антитерористичній діяльності Бюро з митних питань та охорони кордонів США;
- виконання фізичної перевірки та контролю пасажирів, вантажів і транспортних засобів у міжнародних аеропортах, морських портах і сухопутних пунктах пропуску;
- використання прогресивних технологій разом із традиційними методами перевірки та контролю;
- співпраця зі своїми колегами та офіцерами інших правоохоронних органів США.

Як офіцер федеральних правоохоронних органів США, офіцери Бюро з митних питань та охорони кордонів США мають бути одягнені у форму, носити вогнепальну зброю та працювати, якщо потрібно, в позачерговий час. Певна частина особового складу є кінологами (працюють із дресированими собаками).

Претендент на посаду офіцера має задовольняти таким вимогам:

- бути громадянином США та проживати в США;
- бути здатним пройти повну перевірку автобіографічних даних, медичне обстеження, бути придатним до служби та пройти тест на вживання наркотиків;
- мати стан здоров'я, достатній для виконання фізичних навантажень, іноді в суворих умовах;
- мати діючі водійські права;
- бажати носити форму та працювати за змінним графіком;
- мати людські якості для ввічливої взаємодії з пасажиром;
- бути віком не старше 37 років.

Бюро з митних питань та охорони кордонів США бере на службу привабливих чоловіків та жінок із гарним характером і самомотивацією, адже через те, що офіцер постійно взаємодіє з пасажиром, він має бути спокійним, терплячим, уважним та розсудливим. Він також повинен мати високі розумові здібності.

Взагалі офіцер має відповідати певним стандартам зовнішнього вигляду. Це тісно пов'язано із завданнями та традиціями Бюро з митних питань та охорони кордонів США, що в дійсності асоціюється з його цілями та персоналом. Офіцери, одягнені в форму, викликають високу повагу громадськості як охоронці національних кордонів.

Екстрим у зовнішньому вигляді та татування заборонені через те, що вони не можуть забезпечувати високі стандарти професіоналізму, правильної поведінки, благоприсотності, гарного смаку та створювати імідж, який сприяє й спрощує взаємодію персоналу Бюро з митних питань та охорони кордонів США з громадськістю.

Вимоги до зовнішності офіцера Бюро з митних питань та охорони кордонів США полягають у такому. Волосся чоловіків має бути підстриженим і причесаним. Воно не повинно торкатись коміру або вух у положенні стоячи. Якщо волосся фарбоване, то воно має бути лише природних кольорів. Бакенбарди у чоловіків не довші нижньої частини вуха, акуратні, підбриті горизонтальною лінією. Борода заборонена за виключенням медичних причин. Вуса дозволені, але консервативного стилю. Нігті чоловіків не повинні бути довгими за пальці та їх забарвлення заборонено.

Зачіска жінок має бути акуратна, природного кольору та консервативного стилю. Волосся не повинно бути довше нижньої границі коміру у положенні стоячи. Аналогічно, якщо волосся фарбоване, то воно має бути лише природних кольорів, використання ненатуральних кольорів забороняється. Нігті жінок не повинні бути довгими чверті дюйма та нафарбовані одним кольором. Для жінок дозволена косметика лише консервативних кольорів у незначній кількості. Серезки чоловікам заборонено, а жінка може їх носити, але тільки пару розміром у чверть дюйма. Пірсінг на тілі не повинен бути видимим. Татування також мають бути невидимі.

При працевлаштуванні всі кандидати мають скласти письмовий екзамен-тест, пройти структуроване інтерв'ю, повне медичне обстеження, іспит із загальної фізичної підготовки, тест на вживання наркотиків і повну перевірку автобіографічних даних.

Письмовий екзамен-тест триває п'ять годин та містить чотири блоки: перевірка логічних і кількісних розумових здібностей, перевірка письмових здібностей та оцінка досвіду й досягнень. Позитивна оцінка екзамену діє впродовж одного року. Перездача іспиту можлива тільки через один рік. Про результати здачі тесту кандидат інформується впродовж 4–6 тижнів з моменту складання іспиту.

Якщо кандидат склав письмовий іспит-тест, його ім'я заноситься до переліку можливих кандидатів на посаду офіцера за географічним розташуванням. Відбір кандидатів залежить від оцінки та розглядається згідно із потребами в посадах в обраному географічному регіоні та з урахуванням пільг ветеранам.

Якщо кандидатуру обрано, то Центр працевлаштування в Мінеаполісі надсилає лист претенденту, що містить пакет бланків попередніх документів, які мають бути заповнені за певний час. Пакет також включає три набори карток для відбитків пальців.

Медичне обстеження та екзамен із загальної фізичної підготовки проводиться впродовж 30 днів з моменту відбору кандидата. Офіцер має задовольняти визначеним медичним стандартам зору та слуху. Будь-які медичні або психіатричні проблеми, отримані в результаті травми чи хвороби, можуть бути перешкодою для отримання посади, якщо вони впливатимуть на здатність кандидата виконувати основні посадові обов'язки. Результати медичного обстеження, ЕКГ, тестів на зір, слух та іспиту із загальної фізичної підготовки заносяться до медичної картки.

Особисте інтерв'ю зі слідчим є традиційною складовою процесу перевірки. Якщо перевірка автобіографічних даних підтвердить арешти, звинувачення, звільнення з попередньої роботи із неповажних причин, борги та фінансові проблеми, надмірне вживання алкоголю, порушення імміграційного законодавства, вживання наркотиків, продаж або їх розповсюдження, найбільш імовірно, що цьому кандидату буде відмовлено. Повна перевірка особистих даних не закінчується до тих пір, доки кандидат успішно не закінчив інтерв'ю та не повернув усі попередньо заповнені документи. Тест на вживання наркотиків проводиться у будь-який день.

Якщо кандидат успішно пройшов процес відбору та в його географічному регіоні є вакансія, з ним зв'яжеться Відділ навчання та планування завдань Центру працевлаштування в Мінеаполісі.

Після отримання запрошення на службу кандидату необхідно пройти 15-тижневу програму підготовки в академії Бюро з митних питань та охорони кордонів США при Федеральному навчальному центрі правоохоронних органів США, яка поєднує засвоєння знань в аудиторіях із суворою практикою, включаючи кульову стрільбу та прогресивні техніки огляду. Оплату навчання здійснює Бюро з митних питань та охорони кордонів США. В академії майбутні офіцери отримують базові знання офіцера правоохоронних органів, включаючи боротьбу з тероризмом, визначення контрабанди, міжкультурні комунікації, носіння та користування вогнепальною зброєю, імміграційні закони й закони щодо прийняття громадянства, закони США щодо експортних та імпорتنих операцій, тактику оборони, техніку арешту, тактику роботи з дубинкою, перевірку вантажів, особистих речей пасажирів і товарів, вилучення при прикордонному об-

шуку; режими в'їзду та контролю, митний огляд пасажирів, безпеку офіцера тощо. Якщо офіцер служитиме в Пуерто-Ріко, Майямі, Флориді або вздовж південно-західного кордону, він має скласти іспит з іспанської мови або успішно закінчити додатковий 6-тижневий курс іспанської мови. Частиною навчання є необхідність виконання вимог практичної фізичної підготовки, включаючи біг на 1,5 милі не довше, ніж за 16 хв тощо. Програма підготовки офіцера є чітко встановленою та її закінчення є необхідною умовою для подальшої служби на посаді офіцера.

Офіцерам, як федеральним службовцям, пропонується повний пакет правових гарантій соціального захисту федеральних службовців, а саме: вступ на посаду державного службовця 5–7 рангу залежно від загального стажу та досвіду роботи, потенціальне просування до 11 рангу, система пенсійного забезпечення федеральних службовців, програми медичного страхування, програми страхування життя, програми забезпечення федеральних службовців послугами стоматологічної допомоги й допомоги у вирішенні проблем зору та інші подібні програми, а також оплачувана відпустка, лікарняний, 10 святкових днів на рік, державна дотація на транспорт, гнучкий графік робочого дня, віддалена робота, фітнес-центри, кредит на навчання студентів, пенсійні пільги працівникам правоохоронних органів. Працівники митних органів, новоприйняті працівники, пенсіонери та члени родин загиблих митників користуються програмами страхування Федерального уряду США. Впродовж 60 днів з початку виконання службових обов'язків працівник митних органів має зареєструватися в програмах соціального страхування Федерального уряду США. Офіцер також має право на спеціальне забезпечення звільнених у запас офіцерів, яке надається у віці 50 років за більше, ніж за 20 років служби, або після 25 років стажу будь-якого віку.

Аналогічно до гарантії оплати праці федеральних службовців у США посадовим особам митних органів України держава гарантує оплату праці, але порівняно з США вона набагато нижче.

В Україні так само як і в США, існує соціальний захист працівників митної служби України – система державного гарантування їх прав на матеріальне забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, а також у старості та в інших випадках, передбачених законодавством України. Основними заходами соціального захисту є державне обов'язкове особисте страхування, державне пенсійне забезпечення, медичне обслуговування, державна соціальна допомога, пільги та компенсації.

Пенсійне забезпечення посадових осіб митної служби України здійснюється відповідно до умов і порядку, встановлених Законом України "Про державну службу". Пенсія посадовим особам митної служби України виплачується за рахунок Держбюджету України. Встановлений законодавством пенсійний вік чоловіків – 60 років, а жінок – 55 років, за наявності загального трудового стажу для чоловіків – не менше 25, а у жінок – 20 років. Так само як і в США, крім пенсії за віком посадовій особі митної служби України може бути призначена пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання, а також непрацездатним членам сім'ї померлого працівника митних органів пенсія у зв'язку із втратою годувальника. Але порівняно із США рівень життя пенсіонерів, колишніх посадових осіб митної служби України, потребує покращення.

Що стосується медичного обслуговування, то слід зазначити, що Державна митна служба України не має власної системи закладів охорони здоров'я працівників митних органів і подібних до американських програм стоматологічної допомоги та допомоги у вирішенні проблем зору. Законодавство України передбачає такі різновиди соціальних послуг і матеріального забезпечення, що надаються працівникам митних органів як громадянам України: діагностика й амбулаторне лікування; стаціонарне лікування; надання готових лікарських засобів і виробів медичного призначення; профілактичні та освітні заходи; забезпечення медичної реабілітації осіб, які перенесли особливо важкі операції або мають хронічні захворювання. Обсяг послуг, що повинен надаватися за рахунок коштів обов'язкового медичного страхування, визначається базовою й територіальними програмами обов'язкового медичного страхування, які затверджуються в порядку, встановленому законодавством.

Але, насправді, ми знаємо, що світова економічна криза негативно вплинула на соціальну політику та становище соціальної сфери в Україні, що призвело до кризових явищ у сфері фінансування соціальних статей Державного бюджету, у тому числі в оплаті праці співробітників держбюджетних організацій, медичного обслуговування, пенсійного забезпечення тощо.

IV. Висновки

Таким чином, було проведено аналіз досвіду роботи з персоналом Бюро з митних питань та охорони кордонів США, а саме посадових обов'язків офіцера, вимог до кандидатів на посаду та правових гарантій со-

ціального захисту. Порівняно з досвідом роботи з персоналом митних органів в Україні можна зробити висновок, що США та Україна мають як спільні, так і відмінні елементи в посадових обов'язках, вимогах до кандидатів на посаду та правових гарантій соціального захисту. Можливий елемент запозичення можна вважати формування позитивного іміджу митника США як співробітника одного з найбільш розвинутих та професійних секторів структури державного управління в США, який відповідає високим стандартам професіоналізму, правильної поведінки, благопристойності, гарного смаку. На жаль, українські митники не завжди викликають високу повагу громадськості. Як відомо, світова економічна криза негативно вплинула на всі сфери нашого життя, у тому числі на соціальну. Але після виходу країни з кризи, на наш погляд, необхідно розглянути питання щодо перегляду програм соціального захисту українських митників, у тому числі оплати праці, окремих пунктів медичного та пенсійного забезпечення та ін.

Отже, застосування досвіду США щодо роботи з персоналом, на наш погляд, може сприяти підвищенню ефективності, професіоналізму та компетентності кадрів правоохоронних органів України та Державної митної служби України.

Література

1. Липовська Н.А. Митна служба в системі державної служби України / Н.А. Липовська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 1(19). – С. 208–217.
2. Липовська Н.А. Соціально-психологічний портрет українського митника / Н.А. Липовська // Вісник АМСУ – 2001. – № 3. – С. 50–55.
3. Управління в митній службі : підручник / [Ю.Д. Кунєв, І.М. Коросташова, А.В. Мазур, С.П. Шапошнік]; за заг. ред. Ю.Д. Кунєва. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 310–333.
4. Черноног Є.С. Державна служба: історія, теорія і практика : навч. посіб. / Є.С. Черноног. – К. : Знання, 2008. – С. 209–235, 262–267, 349–351.
5. Щербина В.І. Правовий і соціальний захист працівників митних органів : конспект лекцій / В.І. Щербина. – Д. : Академія митної служби України, 2008. – 84 с.
6. Офіційний сайт Бюро з митних питань та охорони кордонів США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cbp.gov>.